

Тарас МАРШАЛОК

Тернопільський національний економічний університет

ПАРАДИГМА ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Система взаємовідносин між державою та громадянами, між різними рівнями державної влади в Україні не є досконалими і потребують глибокого реформування та трансформації. Повноваження місцевих органів влади є недостатніми, інститути місцевого самоврядування через обмежену самостійність у прийнятті важливих рішень залишаються не самодостатніми і нездатні ефективно виконувати делеговані громадою функції в сфері фінансового забезпечення життєздатності регіонів та громад, а також забезпечити соціальний розвиток територій. Місцеві органи влади залишаються в більшій мірі реципієнтами, які знаходяться на трансфертному забезпеченні центральної влади, що є неприпустимим в умовах побудови ефективної економіки з високим рівнем суспільного розвитку та високими стандартами життя. Саме тому, перерозподіл повноважень щодо управління фінансами між рівнями державної влади в напрямку місцевих інститутів управління, є необхідною складовою стратегії економічного розвитку України.

З огляду на зазначене, в сучасних умовах розвитку України ідея фінансової децентралізації (фінансового федералізму) є провідною та надзвичайно актуальною з огляду на необхідність побудови ефективної економіки, формування економічно розвинутих регіонів та досягнення високого рівня добробуту громадян. Однак, досі дискусійними залишаються питання щодо глибини делегування повноважень від державних органів влади до місцевих органів. Необхідно визначити чіткий перелік таких делегованих та закріплених повноважень, що дозволить забезпечити швидкий розвиток регіонів та зростання добробуту громадян.

Проблематика бюджетних відносин, аналіз особливостей фінансової децентралізації, фінансовий унітаризм є провідною у працях як вітчизняних так і зарубіжних вчених економістів. Зокрема, важливий внесок у формування основних ідей фінансової незалежності регіонів опрацьовано такими зарубіжними вченими економістами як Г. Хогесом, А. Гессером, Б. Сайделом, Д. Веспером, Т. Говартом, У. Тіссеном, А. Шнайдером, Дж. Е. Кі,

Серед вітчизняних вчених, які приділили значну увагу формуванню ефективних бюджетних відносин варто виділити праці І. Луніної, О. Кириленко, І. Павлова, О. Богачева, М. Баглая, Ю. Криворотька, С. Герчаківського, А. Крисоватого, А. Лучки, Б. Малиняка, О. Десятнюк.

У працях зазначених авторів проведений ґрунтовний аналіз бюджетних відносин, наведено переваги та проблеми функціонування країн з різними типами бюджетних взаємин, однак, що стосується фінансової децентралізації то в публікаціях визначених вчених зазначено лише окремі висновки, що стосуються теоретичних основ, основних етапів її реалізації, показники розрахунку рівня децентралізації фінансів держави, наводяться основні принципи фінансової децентралізації. Однак, жодна із запропонованих і виділених наукових праць не містить реальних кроків для впровадження ефективної фінансової децентралізації в окремій країні, не наводить конкретні рішення в сфері делегування повноважень державними органами влади до місцевих інститутів управління, не виокремлюється якими закріпленими правами та повноваженнями повинні володіти місцеві органи влади задля встановлення ефективної системи місцевого управління фінансовими ресурсами, які б дозволили забезпечити ефективний розвиток регіонів та зростання економіки країни.

Тому, метою наукової публікації є дослідження сутності податкової децентралізації, вироблення основних шляхів формування економіки децентралізованого типу, аналіз

основних показників розрахунку рівня фінансової самостійності регіонів на низових адміністративних рівнях управління, виокремити основні принципи яких повинні дотримуватися центральні та місцеві інститути влади для забезпечення ефективного розвитку місцевих фінансів.

Варто наголосити, що модель децентралізації, на наш погляд, не є визначальною під час формування фінансової політики держави на певному етапі її розвитку. Держава яка стала на шлях реформ може звернутися до досвіду тієї чи іншої країни, запозичити ту чи іншу модель фіскальної децентралізації, однак конкретні шляхи, вироблення конкретних кроків повинно відповідати особливостям економічного розвитку, ментальності населення, податковому та галузевому потенціалу країни та окремих її регіонів зокрема.

Надзвичайно важливою умовою реформ в сфері фінансів є готовність населення, державних та місцевих органів влади отримати абсолютно нові правила за якими будуть побудовані відносини в країні. Громадяни повинні бути готові до змін, що стосуватимуться розподілу фінансових ресурсів, звикнути до нових повноважень якими можуть бути наділені місцеві органи влади, бути готові до більшої відповідальності у сфері формування та використання фінансових ресурсів регіонами. І найважливішою умовою успішного процесу фіскальної децентралізації є висококваліфіковані органи місцевої влади, що зможуть забезпечити ефективний процес формування та розподілу фінансових ресурсів регіону.

Важливо зазначити, що формування стратегії фіскальної децентралізації в країні повинно базуватися на оцінюванні існуючої моделі оподаткування та розподілі фінансових ресурсів, встановити рівень централізації та децентралізації фінансової системи, оцінити права та обов'язки якими наділені місцеві інститути влади в сфері управління фінансовими ресурсами держави.

Іван МЕДВЕЦЬКИЙ

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Сценарний підхід до соціально–економічного розвитку кожної країни за допомогою бюджету, як вектору пріоритетності у фінансовому плануванні держави, сприяє більшій передбачуваності, підвищенню стабільності, інвестиційної привабливості. На цій основі створюється більш реальні потенційні можливості для фінансового менеджменту, що дозволяє приймати більш професійні, послідовні, обґрунтовані й зважені та, зрештою, розумні та ефективні управлінські рішення. В результаті зменшується ступінь ризику, забезпечується можливість прогнозування альтернативних варіантів розвитку та певних наслідків у період волатильності політико–економічної кон'юнктури, циклічності розвитку та обмеження часу.

Економіка має циклічний характер розвитку, що достатньо сильно впливає на функціонування фінансів. Звідси, бюджетне планування тісно пов'язане з циклічністю розвитку економіки. Тому необхідно враховувати результати прогнозування зростань та спадів у розвитку економічних циклів при відповідному бюджетному плануванні. Існує «Теорія «циклічного збалансування» державного бюджету» [1, с. 237], згідно з якою держава повинна здійснювати збалансування бюджету за всі роки циклу, тобто сума доходів циклічного періоду повинна дорівнювати сумі видатків того ж циклічного періоду, а дефіцит в період спадів необхідно покривати профіцитом в період зростань. Наведена теорія має певні практичні положення та раціональне зерно, тому подальші її дослідження мають певну наукову перспективу.

Сучасний стан української економіки і фінансів, основних макроекономічних та макрофінансових показників, демонструють гостру їх кризу. Так, згідно з офіційними даними Національного банку України, падіння ВВП української держави за 2014 рік склало